

SPIRA VERONIKA

POLITIKA, OKTATÁSPOLITIKA

V. FEJEZET

MENTORÁLT PROJEKTEK

Megjegyzések az V. fejezethez

Ebben a fejezetben az általam **mentorált projektek** közül **négyet** mutatok be, kettőt csupán érintőlegesen, kettőt pedig részletesebben.

A **Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány** az iskolák, a pedagógusok, a diákok munkáját azzal is segítette, hogy létre hozott **két, ingyenesen hozzáférhető adatbázist**. Az egyik az **iskolai ünnepélyek műsorterv-változatait**, a másik pedig a **klasszikus és modern művek diákszínpadok számára adaptált változatait** tette közzé. Mindkét adatbázis anyagát pályázat útján gyűjtötte össze a kuratórium. Az előbbi elérhető volt a közalapítvány honlapján, az utóbbit pedig ingyenes CD formájában juttatta el a budapesti iskoláknak.

A CD bevezetőjét én írtam, és ez a rövid kis írás olvasható itt.

Mindkét gyűjtemény, de különösen a diákszínpadok számára készült kiadvány komoly és hosszadalmas **jogi előkészítést** igényelt, hiszen a művek egy része a szerzői jogok megszerzésének kötelezettsége miatt sok akadályba ütközött. Így számos kitűnő hazai és külföldi mű átdolgozása végül nem kerülhetett fel a CD-re az engedély elmaradása vagy megtagadása miatt, de még így is gazdag anyagot tudunk eljuttatni az intézményeknek.

A fejezet két nagy témája **az Emlékezés kultúrája pályázat-sorozat első és második része: az emlékező macskakövek és az 1956-os forradalom emlékei** egy-egy iskola múltjában, diákjainak, osztályainak sorsában.

Mivel e pályázatokról már többször is esett szó e gyűjteményben, most csupán egy olyan aspektust szeretnék kiemelni, amely **a hazai pályáztatási gyakorlatban módszertani szempontból újnak, igényesnek, sőt modellértékűnek** tekinthető.

Ezekre a módszerekre az élet vezette rá a kuratórium tagjait, és az a törekvés, hogy **a pályázat céljai ne csupán formálisan valósuljanak meg**.

Elsőként a **roma mentorprogram** tapasztalataiból szűrtük le azt a tanulságot, hogy **színvonalas és célzott képzés** nélkül a pályázó tanárok nem képesek megfelelni a pályázat valódi célkitűzésének, azaz, hogy szakmai értelemben is mentorokká váljanak. Ugyanis azt tapasztaltuk, hogy legtöbbször nem voltak tisztában a mentorálás és a korrepetálás közötti különbséggel. **Ekkor vezettük be a nyertes pályázók számára a kötelező és ingyenes intenzív képzést szakemberek bevonásával.**

Ugyancsak a tapasztalat vezetett rá bennünket arra, hogy **folyamatos monitorozás, tanácsadás** nélkül nincs biztosítva a **rendszeres és szakmai szempontból színvonalas, az egész tanévet átfogó pályázói munka**. A monitorozás nemcsak a **pályázókra**, hanem a **mentorált diákokra, családjukra** is kiterjedt, sőt magában foglalt minden alkalommal egy beszélgetést **az intézmény vezetőjével** is. A szakértők a tapasztaltak alapján **tanácsokat tudtak adni** a mentortanároknak a további munkájukhoz. A látogatásokról a kuratórium írásban is megkapta a beszámolót.

Ezt a **roma mentorprogram** évei során kialakult metodikát vittük át és fejlesztettük tovább az **Emlékezés kultúrája pályázataira**, így **az emlékező macskakövek** projektre is. Neves

szakemberek (*Karsai László történész*) és intézmények (a **Páva utcai Holokauszt Dokumentációs és Emlékközpont**) munkatársai tartottak **továbbképzést a projektvezető tanárok és diákjaik számára** pl. a levéltári kutatás módszertanáról, a projekttanítás, a projekt módszerrel folyó tanulás, az interjúkészítés metodikájáról stb. A monitorozás és a tanácsadás itt is folyamatos volt. Szakmai újtásnak számított azonban a **nyilvános prezentációk** rendszeresítése. A pályázat futamideje alatt a kuratórium több alkalommal is szervezett **kötelező beszámolót** a kutatócsoportok részvételével. Ezen a pályázók 10-15 perces előadásokban mutatták be addigi munkájuk **eredményeit**. Ez olyan **nyilvánosságot** teremtett számukra, amely lehetővé tette, hogy az egyes csoportok felmérjék, hol tartanak, összehasonlítsák eredményeiket, nehézségeiket más csoportokéval. A nyilvános szereplés **felelőssége** pedig erősítette a **motivációt**, és folyamatos munkára sarkallt.

Az emlékező macskakövek pályázat **csúcspontja a köletétel és a hozzá kapcsolódó ünnepség, az áldozatokról szóló megemlékezés** volt, valamint a személyes találkozás a projektet elindító művésszel, *Gunter Demnig*gel. A **lezárás** pedig a kutatómunka eredményeinek bemutatása az iskolai, a **helyi közösség számára kiállítások, ünnepélyek** és az iskola **honlapjára** feltett dokumentumok, beszámolók formájában.

Büszkék voltunk az általunk kialakított pályáztatási metodikára, és a nyomukban született **eredményekre**, amelyről számos pozitív visszajelzést is kaptunk. A kuratórium munkája és a felkért szakemberek segítsége jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a projekt résztvevői valóban **sokat tanuljanak. Tapasztalatokat szereztek arról**, hogy mit is jelentett az egyes emberek sorsában **a holokauszt Magyarországon**, hogyan lehet a múltról önálló kutatással hiteles információkat szerezni, **miként kell a levéltárakban kutatni, hogyan kell és lehet projektmunkát tervezni** és sikeresen célhoz érni, az eredményekről nyilvános prezentációkban beszámolni. És végül valódi és nyilvános **sikereket értek el** nemcsak a sajtóban megjelent cikkek, tudósítások révén, de azáltal is, hogy az emlékező macskakövek még hosszú ideig fognak tanúskodni munkájukról Budapest utcáin.

Meggyőződésem, hogy ha egy pályázat diákoknak és az őket tanító pedagógusoknak szól, fontos, hogy **a pályáztatás maga is tüzzön maga elé pedagógiai célokat, és nem csupán a pályázat kiírásakor, hanem a pályáztatás egész időtartama alatt**. Azt tapasztaltuk az Emlékezés kultúrája mindkét projektje esetében, hogy **a korszerű oktatási módszerek, mint például a projekttanítás, a csoport munka, az eltérés a tanár centrikus tanítási-tanulási munkaszervezéstől csak nagyon kevés iskola gyakorlatában terjedt el**. Még az úgy nevezett elit iskolák közül is csak kevesen és ritkán élnek vele. A korszerű alapítványi iskolák, mint **a Közgazdasági Politechnikum vagy az AKG diákjai azonban magabiztosan mozogtak ebben a közegben**.

Vizsgáljunk meg két dokumentumot, amelyek egyrészt **bemutatják a monitorozás általunk alkalmazott módszertanát**, másrészt bepillantást engednek az egyes **pályázó csoportok munkájába**. A monitorozás módszertanát **Bakonyi Anikó szakértővel** dolgoztuk ki az emlékező macskakövek projekt számára. Ő látogatta rendszeresen a pályázókat, és küldte meg a beszámolóit a kuratórium számára.

Vessünk először egy pillantást **a monitorozás szempontrendszerére**. A hely és az idő megjelölése után először a **formai dolgok, az adminisztráció** ellenőrzése történik meg. Költött-e csoport a **dologi kiadásokra** biztosított keretből, és mire. Vezetik-e pontosan a kiadásokat, mellékelik-e a **számlákat**. Ezt követi a **cselekvési napló** megtekintése. Bejegyzik-e a különböző tevékenységeket. A monitorozó vizsgálja **a pályázati terv**

megvalósulásának menetét, van-e lemaradás, dokumentálják-e a munkát. Fontos része a tevékenység nyomon követésének annak a vizsgálata, hogy **részt vesznek-e a diákok a projekt tervezésében**, hiszen ez **módszertani szempontból** a projekttanítás **fontos eleme**. Megtörtént-e a feladatok kiosztása, **heti rendszerességűek-e a találkozások**, beindult-e, hol tart a kutatómunka. A szempontok között fontos helyet foglal el **a diákok motivációjának felmérése**. Ez egyrészt a kuratóriumot tájékoztatja arról, hogy a szakértő nem csupán a projektvezető tanárral találkozik, hanem a diákokkal is, másrészt képet ad arról, hogy a diákok megértették-e a pályázat főcímében is megfogalmazott célt „**az emlékezés kultúrájának**” a megújítását.

A szempontsорт egy olyan rovat zárja, amelyben fel lehet tüntetni, ha a csoportnak **szakmai problémái** vannak, **segítséget kér**.

A beszámolót a **megjegyzések, észrevételek, javaslatok** zárják. Ebben, már a táblázat szempontrendszerén túl a monitorozó szakember **szabadon összefoglalhatja benyomásait, értékelését**, javaslatot tehet, **szakmai tanulságokra** hívhatja fel a figyelmet.

Lássunk most egy konkrét példát, **Bakonyi Anikó szakértő beszámolóját** az AKG pályázóinál tett látogatásáról:

Botlatókó – Monitoring

Iskola: AKG

Látogatás ideje: 2008. március 26.

Célok:	Igen/Nem:	Megjegyzés:
Dologi kiadások dokumentálása	Nem.	Még nem volt. Fényképezőgépet szeretnének venni.
Cselekvési napló vezetése	Nem.	Megegyeztünk, hogy visszamenőleg beírják a tevékenységeket.
Projekt megvalósíthatósága		Április 18-ig nem fogják tudni a munkát elvégezni, de május végéig igen.
Terv szerinti haladás		Van némi lemaradás, de most fejeztek be a diákok egy családtörténet feladatát, ami sok idejüket lefoglalta, és aminek az eredményeit ebben a projektben jól tudják hasznosítani, így szerintem, be tudják hozni a lemaradást.
Diákok részvétele a tervezésben	Igen.	Közösen találja ki a csoport a feladat megvalósításának mikéntjét, és a diákok teljesen részt vesznek a tervezésben és a feladatok elosztásában is.
Feladatok kiosztása	Igen.	
Heti rendszerességű foglalkozás		Vannak rendszeres megbeszélések. Az első interjúra és a levéltárba jövő héten mennek.
Iskolai bemutatás	Igen.	Kiállítást terveznek az iskolában.

Munka beindult-e (engedélyek)	Igen.	
Diákok várakozásai, jelenlegi feladataik		A diákok számára fontos, hogy megismerhessék a történeteket, és sokan úgy érzik, ennyivel tartozunk az áldozatoknak. Az is tetszett nekik, hogy a botlatókó másféle módon állít emléket az áldozatoknak.
Probléma / segítségkérés		Lehet-e olyan bori áldozatoknak emléket állítani, akik ugyan visszajöttek Borból, de azóta már meghaltak? (Berger Ági előadásában hozott ilyenre példát.)

További észrevételek / Javaslatok:

Rendkívül színvonalas csoport, motivált diákok sok ötlettel és nagy projekt-munka tapasztalattal. A most befejezett családtörténeti kutatómunka miatt van már jártasságuk a témában annak ellenére, hogy a levéltári munkát csak most kezdik el. Több szálon is elindultak: egyrészt Óbudán keresnek áldozatokat, másrészt a családtörténeti projekt-munka eredményeit használják fel.

A munkát csak május végére fogják tudni befejezni, de mivel nincs köztük érettségiző diák, így jövő tanév elején is részt tudnak venni a kötetételen.

Abból a célból, hogy lássuk, miként működik az általunk kidolgozott monitoring rendszer, érdemes összehasonlítani az AKG pályázóiról írt beszámolót egy másikkal. **Vizsgáljuk meg, lehet-e érzékelni az egyes csoportok munkamódszere, karaktere, motivációja közötti különbségeket** a beszámolók alapján. Az alábbi összefoglaló az Egressy Gábor Szakközépiskola pályázóiról készült. A két jelentést két hét választja el egymástól

Botlatókó – Monitoring

Iskola: Egressy Gábor Kéttannyelvű Műszaki Szakközépiskola

Látogatás ideje: 2008. 03. 12.

Célok:	Igen/Nem:	Megjegyzés:
Dologi kiadások dokumentálása	Nem.	Még nem volt kiadás.
Cselekvési napló vezetése	Igen.	A naplót rendszeresen és tartalmasan vezetik.
Projekt megvalósíthatósága	Igen.	
Terv szerinti haladás	Igen.	

Diákok részvétele a tervezésben	Nem.	Nem jellemző.
Feladatok kiosztása	Igen.	A projektvezető osztja ki a diákoknak a feladatot, megbeszéljük az adott feladat eredményét, és ennek alapján mennek tovább.
Heti rendszerességű foglalkozás	Igen.	A diákok rendszeresen járnak levéltárba.
A projekt iskolai bemutatása	Igen.	A jövő tanévben tervezik, hogy a projekt eredményét bemutatják a Holokauszt-napi megemlékezésen. Idén pedig az iskolai újságban fognak róla beszámolni.
Munka beindult-e (engedélyek)	Igen.	
Diákok várakozásai, jelenlegi feladataik		A diákok többségét leginkább a kutatási feladatok érdekelték, és ezt emelték ki mint legfőbb hajtóerőt, motivációt.
Probléma / segítségkérés	Igen.	Hitközségi nyilvántartáshoz telefonszám, egy adott leszármazott felkutatásához.

További észrevételek / Javaslatok:

A csoport a Zuglói nyilas perben felmerült áldozatokra koncentrál. Ennek a pernek olvassák a diákok a tanúvallomásait a levéltárban, és innen választják ki azokat a személyeket, akiknek emléket állítanak. Az áldozatok mind zuglói lakosok voltak. Eddig van egy család (2 szülő és 1 gyermek), akiket már Karsai professzor is jóváhagyott a levéltárban. Az 5 kő biztosan nem fog problémát jelenteni ennek a csoportnak, mert még számos szálon kutatnak. A kérdés csak az, hogy sikerül-e még élő rokont találni, akiket a diákok meginterjúvolhatnak. Ez ugyanis nagyon érdekelné őket. Már fel is merült egy név, ennek fognak utánanézni a Hitközségi nyilvántartásban.

A csoport jól halad a munkával és a tanárnő szakszerű irányításával nagyon sok, a Holokauszt zuglói áldozataira vonatkozó adatot tárnak fel és rögzítenek (például térképet készítenek a zuglói csillagos házakról is). A projekt eredményeit mindenképpen érdemes bemutatni a májusi gálán.

Ha összevetjük a két csoport munkájáról készült dokumentumokat, láthatjuk, hogy mindkét esetben színvonalas munka folyt. A diákokat érdekli a feladat: az önálló kutatás lehetősége. **A munkaszervezésben mégis jól látszik a különbség.** Az AKG diákjai maguk is részt vesznek a tervezésben, **az Egressy esetben a szerepek a hagyományos tanár-diák viszony szerint alakulnak:** a tanár szakszerűen és határozottan megtervezi a munkát, a diákok fegyelmezetten végrehajtják a feladatokat. Ez is kitűnő eredményt hozhat, és esélyt adhat arra, hogy legközelebb már képesek legyenek a tervezésben is aktívan részt venni, de ők kétségtelenül **az önálló ismeretszerzés megtanulásának még egy kezdetibb szakaszánál tartanak.**

A diákok érdeklődési körének és motivációjának különbségét is jól tükrözik az összefoglalók. Az AKG diákjai jól megértették a program oktatási-nevelési célját: megismerni a múltunkat, tisztelettel adózni a mártíroknak, a hagyományostól eltérő, személyesebb emlékművet állítani számukra. **Az Egressy diákjai távolabbról és pragmatikusabban közelítenek a célhoz.** Érdekli őket, hogy olyan helyekre is bejuthatnak, ahová addig még nem (levéltár), Gyakorlatot szerezhettek olyan tevékenységekben, amikre korábban nem is gondoltak (önálló kutatás, interjúkészítés). És **végül rátaláltak arra, ami valóban megérintette őket:** a közvetlen közelükben, Zuglóban történt embertelenség, gyilkosságok, amellyel **a levéltárban, a nyilas per tanúvallomásait olvasva szembesültek.** Ez az új információ, és egyúttal megdöbbenés további tevékenységekre ösztönözte őket: **térképet készítettek a zuglói csillagos házak elhelyezkedéséről,** olyan családot választottak, hogy sorsukat az emlékező macskakövek megörökítsék, **akiket (szülőket és gyermeküket) a közelükben gyilkoltak meg hatvannégy évvel ezelőtt.**

A projekt módszerhez hozzászokott **AKG-sek** számára ez a pályázat **csupán egyike volt a számos hasonlóan érdekes kutatásuknak.** Az éppen futó családtörténeti projektet azonnal össze is tudták kapcsolni az emlékező macskakövekkel. Így kicsit elmaradtak néhány részfeladattal. Azonban még így is nehézségek nélkül véghez tudták vinni vállalásaikat. Az Egressy diákjai a macskakő-projektre összpontosították a figyelmüket, és egyik feladat hozta magával a másikat.

A pályázat pedagógiai eredményét összességében az Egressy Gábor szakközépiskola diákjainak eszmélkedése tükrözi a legjobban. Nekik valóban új volt a feladat, a módszer, a téma is. Az önállóan vállalt tevékenység, a **közösen és külön-külön végzett kutatások, személyes tapasztalatok** újabb és újabb tényfeltárássra ösztönözték őket, majd elvezettek **egy olyan új ismeretanyaghoz, amely nem valamiféle kötelező tananyag memorizálása,** felmondása, vagy üresnek ható szónoklatok, ünnepélyek személytelensége **nyomán keletkezett.**

Megrendítő volt, amikor az egyik kőavató ünnepség után az egyik diák azt mondta: *„Még elképzelni is borzalmas, hogy az oroszok már ott, a körvasútsornál ágyúztak (és a kezével mutatta is az irányt), amikor itt és a Ligetben még gyerekeket, öregeket, civileket gyilkoltak”.*

A projekt azt is demonstrálja, mit is jelent **a közoktatás korszerűsítése,** az oktatás **módszereinek megújítása.** Mi a különbség **a készen kapott ismeret és a kulcskompetenciák fejlesztése közben önállóan vagy csoportosan megszerzett tudás között.**

A kőavató ünnepségekről fontos még említést tennünk. **Gunter Demnig minden egyes emlékező macskakövet útjavító munkásokéra emlékeztető overálban, vésővel, kalapáccsal, a kezében maga helyezett el és betonozott be az adott ház járdájának kövezetébe.** Az ünnepségre váró diákok és vendégek ennek szemtanúi voltak. Amikor elkészült a kőlerakás, a **diákcsoportok kis ünnepséget tartottak** a meghívottak számára. Gyakran a halottak **túlélő rokonai, leszármazottai** is jelen voltak. A diákok szóltak a halott életútjáról, sorsáról, személyiségéről, halála körülményeiről, verset mondtak, énekeltek. Tudatában voltak annak, hogy **ez az ünnepség egy késői halottbúcsúztató,** hiszen az áldozatok krematóriumokban, jeltelen tömegsírokban tűntek el, vagy temetetlenül feküdtek szerte Európában. Ez volt **az első és egyetlen halottbúcsúztató, ami személyesen értük szólt.**

Voltak csoportok, amelyek az ünnepség háttéréül **hordozható kiállítást** is készítettek. Nádfonatú, összehajtható **tárolókat állítottak fel rátűzött fényképekkel, fénymásolt levelekkel, postai levelezőlapokkal**, amelyeket az áldozatok rokonaitól kaptak. Mások **fényképalbumot adtak körbe**. De voltak **spontán megszólalók** is. Itt-ott a meghívott lakók között akadtak idős emberek is, akik még ifjúkorukból, gyermekkorukból **emlékeztek az elhurcoltakra**, és spontán módon bekapcsolódtak az emlékezésbe.

Az ünnepélyek megszervezésének fontos része volt **az együttműködés az önkormányzatokkal**, az engedélyek megkérése, majd a **meghívók** kiküldése. Hasonlóan fontos volt **az érintett házak lakóinak tájékoztatása és meghívása** a kötetételre és a kőavatásra.

Mindenütt segítőkészséget és együttműködést tapasztaltunk. **Egy esetben volt kisebb konfliktus**, egy VIII. kerületi Magdolna negyedi házban, ahogy erről az egyik interjúban említést is tettem. **Egy idős lakó félreértette a kövek jelentését**. Azt gondolta, hogy a házban lakókat akarják megbélyegezni amiatt, hogy hagyták elhurcolni az áldozatokat. Sikerült egy hosszú, személyes beszélgetés során megnyugtani.

Nem kutattuk, hogy **milyen múltbeli események okozták a félreértést**. Talán voltak a házban még olyan lakók, akik az akkoriban erőszakkal kiűrt lakásokat kiigényelték, és ők vagy a leszármazottaik azóta is abban a lakásban élnek? Talán a panasztevő családja is ezek közé tartozott? Nem tudhatjuk, de nem is akartuk megtudni. Ezeket a dolgokat mindenkinek magának kell elrendeznie a maga lelkiismeretével. **Persze jó lenne, ha a magyar közvélemény készen állna az ilyen szembenézésekre**. De ennek egyelőre semmi jelét nem tapasztalhatjuk. **Az emlékező macskakövek projekt** azonban, ha csak egy kis morzsával is, de **talán még ehhez a célhoz is közelebb vitt bennünket**. És a pályázati kutatómunkában **részt vett diákok bizonyára kevésbé lesznek fogékonyak a holokauszt tagadására**.

A pályáztatási módszert még továbbfejlesztettük az **1956-os projekt** esetében. A pályázók számára nem csupán szakmai ismereteket, képzést nyújtottunk olyan kiváló szakemberek segítségével, mint **Eörsi László történész**, vagy **Miklósi László, a történelemtanárok Egyesületének elnöke**. És **nem csupán „gálákat” szerveztünk**, amelyen vetítésekkel, csoportos demonstrációkkal mutatták be a diákok az eredményeiket, hanem **workshopokat is vitákkal, a kutatás nehézségeinek megbeszélésével, tapasztalatcserével, csoportmunkával**, a csoportmunka eredményének megvitatásával. A pályázók rendszeres találkozásai így **korszerűbb formát öltöttek**. Nem csupán egy konferencia plenáris ülésére hasonlítottak, ahol egymást követik az előadók, és csak egy-egy rövid eszmecsere követi a prezentációkat, hanem **többközpontú, interaktív, kreatív foglalkozások** is voltak, amelyek mintát adhattak a résztvevőknek a korszerűen szervezett tanítási-tanulási szituációk működésére. Jól illusztrálja ezt a munkát a Köznevelés 2009-es számából beszkenelt kétlapos képes riportja.

A fejezet számos fényképet, dokumentumot mellékel a munka folyamatáról, állomásairól és eredményeiről, így **a diákok által készített honlapokról** is.

Spira Veronika
2012. január

TARTALOMJEGYZÉK

Megjegyzések az V. fejezethez

CD adaptált klasszikus és modern színdarabokkal az iskolai színjátszó körök számára (2004).

Az emlékezés kultúrája I. Emlékező macskakövek. (A projekt és pályázat ismertetése, eredményei 2008-2009)

Idén is emlékeznek a macskakövek (Zuglói Lapok 2009)

Az emlékezés kultúrája II. Az 1956-os forradalom hatása a fővárosi iskolák egykori diákjainak sorsára (Iskolatörténeti pályázat diákcsoportok és tanáraik számára 2009.)

Riport az Emlékezés Kultúrája II. (1956-os diákok sorsa) pályázat keretében a Kaesz Gyula Faipari Szakközépiskola és Szakiskolában nyílt kiállításról (Zuglói Lapok 2009.)

Örök mementóként szolgálnak a macskakövek (Budapesti Téma 2011.)

Dokumentumok Az Emlékezés Kultúrája II. pályázat megvalósulásáról

KÉPJEGYZÉK, ILLUSZTRÁCIÓK

1. Emlékező macskakövek – illusztráció egy riporthoz
2. Gunter Demnig kölni művész emlékező macskaköveket rak le Budapest utcáin
3. Egy emlékező macskakő
4. Gunter Demnig kölni művész, munkában
5. A diák-kutatócsoport tagjai figyelik a köelhelyezést, és az ünnepség megkezdésére várnak
6. Emlékező macskakövek elhelyezése a Róna utcában, az avatóünnepség résztvevői, diákok, tanárok, hozzátartozók, a kuratórium tagjai
7. Báthory Zoltán és Spira Veronika a XIV. kerületi Ilka utcában elhelyezett kövek előtt tiszteleg
8. Az Ilka utcai kőavató ünnepség néhány résztvevője
9. Riport az Emlékezés Kultúrája II. Az 1956-os pályázatról. A Köznevelés 2009. októberi számának két oldala
10. Az Emlékezés Kultúrája II. Kutatási Pályázat Középiskolák számára az 1956-ban középiskolás osztályok diákjainak sorsáról. Riport a Zuglói Lapok 2009. június 23. számából, a Kaesz Gyula SZKI és Szakiskola kiállításáról és az osztálytalálkozóról, fényképekkel
11. Képek az Arany János Két Tannyelvű Műszaki SZKI, Gimnázium és Szakiskola honlapjáról, az Emlékezés Kultúrája II. 1956-os pályázat anyagából
12. Képek az Újpesti Két Tanítási Nyelvű SZKI, Gimnázium és Szakiskola honlapjáról, az Emlékezés Kultúrája II. 1956-os pályázat anyagából

AZ EMLÉKEZÉS KULTÚRÁJA I. EMLÉKEZŐ MACSKAKÖVEK

(STOLPERSTEINE)

Az összefoglalót készítette: dr. Spira Veronika
kurátor
a projektek témafelelőse

A Fővárosi Köznevelés-fejlesztési Közalapítvány kuratóriuma 2007-ben indította el **Az Emlékezés Kultúrája pályázatsorozatot**. Célja, hogy lehetőséget kínáljon a fővárosi iskolák diákjai és tanárai számára, hogy korszerű projekt munka keretében önálló kutatómunkát végezzenek, személyes tapasztalatokat szerezzenek a magyar történelem 20. századi eseményeiről. A pályázatok kapcsolódnak a diákok közvetlen környezetéhez, lakóhelyükhöz, iskolájukhoz, így a történelem olyan tényeivel ismerkedhetnek meg, amelyek azokon az utcákon, házakban, tantermekben történtek, ahol a mindennapjaikat élik. A történelem kilép a tankönyvek, szakkönyvek elvont világából, és segít átélhetőbbé tenni az ünnepek valódi tartalmát. A korszerű pedagógiai módszerek segítségével szerzett közvetlen tapasztalatok fejlesztik a diákok emlékezési kultúráját, és fontos részei lehetnek alakuló identitásuknak.

A pályázatsorozat első témája a holokauszt volt, amelyet a Fővárosi Köznevelés-fejlesztési Közalapítvány Kuratóriuma a 2007/2008-as tanévre írt ki. A diákoknak olyan áldozatok pontos adatait kellett összegyűjteniük, akik iskolájuk vagy lakóhelyük közelében éltek. Az áldozatok neve, születési éve és haláluk körülményei egy-egy 10X10 cm-es emlékező macskakövet borító rézlapocskára kerültek fel, amelyeket az áldozatok utolsó, szabadon választott lakhelye előtti járda aszfaltjába helyeznek el.

Az emlékező macskakövek egy hatalmas, **egész Európát behálózó emlékmű** részei, amelynek kidolgozója és megalkotója Gunter Demnig kölni művész, aki 1993 óta készíti és helyezi el őket a helyi közösségek igényeit követve. Gunter Demnig ugyanis a személytelen holokauszt emlékművek mellett (helyett) olyan emlékhelyek kialakításán dolgozik, ahol minden egyes áldozat a maga egyediségében, nevével, lakhelyével, sorsával van jelen, és amely teret enged a civil társadalom személyiségközelí emlékezőkultúrájának, önálló kezdeményezésének.. 2008-ig már több mint 280 városban 13 ezernél is több követ illesztett a különböző települések házai elé. Köztük csak Berlinben 1 400-at, Hamburgban 1 800-at.

Magyarországon Gunter Demnig már több mint 50 emlékező macskakövet helyezett el 2007-ben a Német Szövetségi Kulturális Alapítvány (Kulturstiftung des Bundes) Bipolar nevű magyar-német programja keretében. Az első köveket a budapesti **Ráday utcában** (5, 25, 31, 54. sz. előtt) rakta le a művész, majd a továbbiakat különböző vidéki városokban (Szombathely, Zalaegerszeg, Balatonfüred, Kisvárd, Nagykovács, Kiskunhalas, Szeged, Makó, Mátészalka stb.).

A Köznevelésfejlesztési Közalapítvány kuratóriuma ennek a kezdeményezésnek a folytatásába kapcsolódott be, és a projektet egy szélesebb kontextusba helyezve indította el **Az Emlékezés Kultúrája pályázatsorozatot**.

A pályázaton 11-13. évfolyamon tanuló diákok és tanáraik vehettek részt. Az elmúlt két tanévben **több mint 80 diák dolgozott a projekten** városszerte. A projekt szakmai

felügyeletét, a tanárok és diákok felkészítését a kutatómunkára, eredményeik hitelességének felülvizsgálatát **Karsai László** történész végezte, míg a projekttanítás és -tanulás módszertanával, az interjúkészítés technikájával **Pécsi Katalin**, a Holokauszt Dokumentációs és Emlékközpont (Páva utca) oktatási igazgatója és munkatársai ismertették meg a pályázókat. A diákok kutattak levéltárakban, régi lakcímnnyilvántartókban, felkerestek túlélő rokonokat, ismerősöket, majd munkájuk eredményét, a feltárt emberi sorsokat, elkészített interjúkat egy gála keretében mutatták be. Később az iskolájuk honlapján tették elérhetővé a szélesebb közönség számára.

Minden egyes lerakott kő helyszínén a diákok kisebb **ünnepségeket** tartottak, amelynek keretében ismertették az áldozat életét, halála körülményeit. Meghívták a ház lakóit és a még élő rokonokat is. Volt olyan diákcsoport, amely hordozható kiállítást is rendezett az ünnepség helyszínén a rokonoktól gyűjtött fényképekből, dokumentumokból. Minden emlékező macskakőre egy-egy szál virágot vagy néhány követ, kavicsot helyeztek búcsúzóul.

Munkájuk eredményességét mutatja, hogy a **2008-ban 37 kő** lerakásához elegendő adatot gyűjtöttek össze, amelyeket a művész el is helyezett tavaly augusztusban, a közeljövőben pedig **(2009. június 27-28-án) 19 helyszínen újabb 36 követ** helyez el Budapest több kerületének házai elé.

A következő iskolák diákjai vettek részt a munkában, csoportonként 10-12-en:

Leövey Klára Gimnázium Projektvezető: Bors Lászlóné
Lakatos Menyhért Általános Iskola és Gimnázium Projektvezető: Boriné Mátyus Gyöngyi
Alternatív Közgazdasági Gimnázium Projektvezető: dr. Stefány Judit
Scheiber Sándor Általános Iskola és Gimnázium Projektvezető: Patkó Csaba
Egressy Gábor Két Tanítási Nyelvű Műszaki Szakközépiskola Projektvezető: Pappné Tóth Kornélia
Bornemisza Péter Gimnázium Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Projektvezető: Pécsi Tibor
Közgazdasági Politechnikum Gimnázium és Szakközépiskola I. Projektvezető: Sáfrán Katalin
Közgazdasági Politechnikum Gimnázium és Szakközépiskola II. Projektvezető: Szász Katalin

Az Emlékezés kultúrája I. pályázat győzteseinek munkái a Páva utcában

2008. május 29-én 15 órakor a Páva utcai Holokauszt Dokumentációs és Emlékközpont előadótermében középiskolás diákok mutatják be az elmúlt tanévben összegyűjtött dokumentumaikat iskolájuk és lakhelyük közelében élt és meggyilkolt holokauszt áldozatok sorsáról. A dokumentumok az adatgyűjtés különböző módszereivel készültek, amelyek közül a legfontosabbak: levéltári kutatás, a túlélő családtagok felkeresése, interjú-készítés.

Iskola neve:	Bemutató címe:	Időtartam:		
Leövey Klára Gimnázium	Egy rohonci történet	10 perc		
Erdélyi utcai Általános Iskola és Gimnázium	A Sziklai család története	10 perc		
Alternatív Közgazdasági Gimnázium	A Kinszki család története	10 perc		
Scheiber Sándor Gimnázium	A mi projektünk	15 perc		
Egressy Gábor Szakközépisk.	Holokauszt Zuglóban	10 perc		
Bornemisza Péter Gimnázium	Eizenerzi halálmenet	10 perc		
Közgazdasági Politechnikum I.	3 áldozat életútja	12 perc		
Közgazdasági Politechnikum II.	Egy túlélő története	10 perc		

A kutatómunka a **Fővárosi Köznevelésfejlesztési Közalapítvány pályázata nyomán** indult el a 2007/8-as tanévben. A pályázaton 11-13. évfolyamon tanuló diákok és tanáraik vehettek részt. Az elmúlt hónapokban **több mint 80 diák dolgozott a projekten** városszerte, és több mint 100 személy hiteles adatait gyűjtötték össze. Ezek közül 30-40 áldozat utolsó szabadon választott lakhelye előtti járda aszfaltjába **idén augusztusban emlékező macskaköveket fog elhelyezni Gunter Demnig kölni alkotóművész.** A projekt szakmai felügyeletét, a tanárok és diákok felkészítését a kutatómunkára, eredményeik hitelességének felülvizsgálatát **Karsai László** történész vállalta, míg a projekttanítás és -tanulás módszertanával, az interjúkészítés technikájával **Pécsi Katalin**, a Holokauszt Dokumentációs és Emlékközpont oktatási igazgatója és munkatársai ismertették meg a pályázókat.

Dr. Spira Veronika
A Fővárosi Köznevelésfejlesztési Közalapítvány kurátora
Az Emlékezés Kultúrája I. és II. projekt témafelelős

A 2008. augusztusban lerakott kövek helyszínei:

1.	XIV. Egressy út 95.	3 kő
2.	XIV. Róna utca 124.	2 kő
3.	XIV. Ilka utca 36.	3 kő
4.	XIII. Hollán E. u.	1 kő

5.	XIII. Hegedűs Gyula u. 12.	1 kő
6.	XIII. Hegedűs Gyula u. 9.	1 kő
7.	V. Báthori u. 24.	1 kő
8.	VI. Szív u. 4.	1 kő
9.	VI. Nagymező u.25.	1 kő
10.	VI. Paulay E. u. 15.	2 kő
11.	VII. Rumbach S. u. 7.	2 kő
12.	VII. Dohány u. 30.	1 kő
13.	VII. Dohány u. 34.	1 kő
14.	VII. Nagydíófa u. 3.	1 kő
15.	VII. Klauzál u. 8.	1 kő
16.	VII. Rózsa u. 20.	1 kő
17.	VII. Bethlen G. tér 3.	2 kő
18.	VII. Marek J. u. 36.	2 kő
19.	XXII. Szentháromság u. 13.	2 kő
20.	XI. Fehérvári út 48.	1 kő
21.	XI. Bartók Béla út 35.	2 kő
22.	VIII. Kenyérmező u. 8.	1 kő
23.	VIII. Nagyfuvaros u. 18.	1 kő
24.	VIII. Lujza u. 31.	1 kő
25.	VIII. Dobozi u. 79.	1 kő
26.	VIII. Karácsony S. u. 21.	1 kő

A 2009. június 27-28.-i köletételek és megemlékezések (19 helyen 36 kő)

(A köletétel és az ünnepélyek nem esnek egybe)

Cím / Iskola:	Kövek száma:	Köletétel időpontja:	Megemlékezés időpontja:
Bornemisza Gimnázium projektvezető: Pécsi Tibor	1 db	Június 27.	Június 27-28.
XIV. Kerepesi út 32.	2 db.	9,00 - 9,25	06.27. 11.30
XIV. Gizella út 57.	1 db.	9,35 - 10,00	06.27. 12.10
VIII. Lujza u. 2/b	2 db.	13,10 -13,30	06.27. 13.35
VIII. Kis Stáció u. 1	2 db.	13,35-13,50	06.27. 13.55
VIII. Luther u. 1/b	1 db.	12,45-13,05	06.27. 13.05
Lakatos Menyhért Ált. Isk. és Gimnázium projektvezető: Boriné Mátyus Gyöngyi			
XIV. Stefánia út 16.	2 db	11,05 - 11,25	06.27.11.30
XIV. Ilka u. 23.	2 db	10,40 - 11,00	06.27. 11.00
VIII. Nagyfuvaros u. 18.	1 db	11,45-12,10	06.27. 12.10
VIII. Köztársaság tér 28.	2 db	12,20-12,40	06.27. 12.45
VII. Nefelejcs u. 38.	2 db	13,55-14,15.	06.27. 14.15
VII. Nyár u. 28.	1 db	14,25- 14,45	06.27. 14.45
Scheiber Sándor Gimnázium,			

projektvezető: Patkó Csaba			
VII. Szövetség u. 36.	2 db	14,55- 15,10	06.28. 10.00
Közgazdasági Politechnikum Gimnázium és Szkk. Projektvezető: Sáfrán Katalin			
XIV. Ilka u. 30.	1 db	10,25 - 10,40	06.28. 11.15
XIV. Hermina u. 35.	2 db	10,05 -10,20	06.28. 11.40
VI. Csengery u. 84.	2 db	15,25- 15,45	06.28. 10.30
II. Buday László u. 2	1 db	16,00-16,15.	06.28. 12.30
Alternatív Közgazdasági Gimnázium projektvezető: dr. Stefán Judit			
II. Árpádfejedelem útja 3-4.	3 db	16,30-16,55	06.28. 13.00
II. Frankel Leó út 21-23.	6 db	17,05-17,35	06.28. 13.30
II. Kavics u. 2/a.	1 db	17,40-18,00	06.28. 14.15
	36 db.		

További sajtó információk: www.fkfk.hu macskakő projekt

Idén is emlékeznek a macskakövek

Zuglói Lapok 2008. június

Június 27-28-án, vagyis most szombaton és vasárnap kerül sor Budapesten 36 emlékező macskakőnek a letételére. Zuglóban 6 helyszínen, összesen 10 holocaust-áldozat előtt tisztelegve helyeznek el emlékező macskaköveket.

Günter Demnig kölni művész ötlete alapján indult el az a civil emlékezőskultúrát népszerűsítő mozgalom, melynek keretében több tízezer „Stolpersteinét” helyeztek el Európa-szerte az 1944-45-ben elhurcolt zsidó és roma holocaust-áldozatok egykori házainak bejáratánál.

A nemzetközi mozgalom célja virtuális emlékmű létrehozása, melynek segítségével a ma embere is szembesülhet lakóhelye történelmével. Budapesten a Fővárosi Köznevelési Közalapítvány hirdetett pályázatot iskolák és történelemtanárok számára az Emlékező Macskakövek elhelyezéséhez szükséges kutatási program ösztöndíjára.

Az iskolásoknak komoly levéltári, sőt lakóhely-nyilvántartási kutatásokra volt szükségük ahhoz, hogy kétséget kizáróan igazolni tudják, hogy az áldozatokat valóban onnan hurcolták-e el, ahol az Emlékező Macskaköveket szeretnék elhelyezni. A diákok által feltárt adatok hitelességének ellenőrzését Karsai László történész vállalta.

Június 27-én, szombaton 11.30-kor a Bornemissza Gimnázium diákjai a Kerepesi út 32., 12 órakor a Gizella út 57. számú házak előtt helyeznek el macskaköveket, míg a Lakatos Menyhért Általános iskola tanulói 11 órakor az Ika utca 23., 11.30-kor a Stefánia út 16. előtt emlékeznek meg az elhurcolt áldozatokról.

Június 28-án, vasárnap a Politechnikum Gimnázium és Szakközépiskola diákjai 11.15-kor az Ilka utca 30., 11.40 perckor pedig a Hermina út 35. előtt tartanak megemlékezést.

Emlékezzünk együtt az áldozatokra!

Dr. Spira Veronika
A Fővárosi Köznevelési Közalapítvány
kurátora

Örök mementóként szolgálnak az utókor számára

Emlékező macskakövek

Helyi Téma Budapesti Téma. 2011. április 27.

Különleges, aszfaltba betonozott apró réztáblákra lehetnek figyelmesek a kerület utcáin nyitott szemmel járók. A 10x10 centis műalkotások a holokauszti helyi áldoztatnak emléke előtt tisztelegnek.

Az emlékező macskakövek egy hatalmas, egész Európát behálózó emlékmű részei, melynek kigondolója és megalkotója Gunter Demnig német művész, tudtuk meg dr. Spira Veronikától, a Köznevelés-fejlesztési Közalapítvány (kuratóriumának egykor elnökétől) volt kurátorától, a projekt (magyarországi) témafelelősetől. - Alapítványunk kuratóriuma 2007 márciusában döntött arról, hogy maga is részt vállal a kezdeményezés folytatásában. Pályázatot hirdettünk a 11-13. évfolyamon tanuló diákok és tanáraik részére, és arra kértük őket, hogy gyűjtsék össze az elhurcolt áldozatok hiteles adatait. Több mint 80 diák kapcsolódott be a programba városszerte, és 100 személyről szereztek megbízható információkat. A projekt szakmai felügyeletét, a tanárok és diákok felkészítését, eredményeik hitelességének felülvizsgálatát Karsai László történész vállalta. Csak az általa szakmai szempontból hitelesített adatok kerülhettek fel a macskakövek rézlapjaira. A projektmunka és az interjúkészítés módszereivel Pécsi Katalin, a Páva utcai Holokauszti Emlékközpont oktatási igazgatója ismertette meg a diákokat és tanáraikat.

Spira Veronika azt is elmondta, hogy a botlatókőnek is nevezett alkotásokat az ötletgazda 1993 óta készíti és helyezi el a helyi közösségek igényeit követve, eddig 280 városban 13 ezernél is több kő kapott helyet a járdákba süllyesztve. - A művész a személytelen holokauszti emlékművek mellett olyan emlékhelyek kialakításán dolgozik, ahol minden egyes áldozat a maga egyediségében, nevével, lakhelyével, sorsával van jelen, és amely teret enged a civil társadalom személyiség közeli emlékezőskultúrájának, önálló kezdeményezésének. A kövek 10x10 cm nagyságúak, tetejükre réztáblába vésve olvashatók az adott ház elhurcolt és meggyilkolt egykori lakóinak adatai.

A projektfelelős hozzátette, minden egyes lerakott kő helyszínén a diákok kisebb ünnepségeket is tartottak, amelynek keretében ismertették az áldozat életét, halálának körülményeit. Meghívták a ház lakóit és a még élő rokonokat is. - Volt olyan diákcsoport, amely hordozható kiállítást is rendezett az ünnepség helyszínén a rokonoktól gyűjtött fényképekből, dokumentumokból. Minden emlékező macskakőre egy-egy szál virágot vagy néhány követ, kavicsot helyeztek búcsúzóul. 2008. és 2009 nyarán összesen 73 áldozat utolsó lakhelye előtti járda aszfaltjába maga a művész helyezte el (2008 augusztusában) emlékező macskaköveket, melynek költségeit mi álltuk.

A II. kerületben az Árpád fejedelem útja 3-4., a Buday László utca 2., illetve a Frankel Leó út 21-23. szám alatti házak előtt helyeztek el réztáblákat.

szur

Egy elhelyezett emlékező macskakő

Gunter Demnig kölni művész, munkában.

A projekt elindítója és gazdája,

A diák-kutatócsoport tagjai figyelik a köelhelyezést és az ünnepség megkezdésére várnak

A holokauszt áldozatául esett Kinszki Imre fotóművészre és fiára emlékező macskakövek elhelyezése és az azt követő megemlékezés diákokkal, tanáraikkal, a család életben maradt tagjaival és a Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány kurátorával.

Báthory Zoltán, a kuratórium elnöke és Spira Veronika kurátor

Az Ilka utcai (Zugló) emlékező macskakövek elhelyezése és avatása (a diák-kutatócsoport tagjai, projektvezetőjük, a kuratórium részéről: Báthory Zoltán, Spira Veronika és a család képviselője)

Nézelődő gyerekek

AZ ISKOLAI SZÍNJÁTSZÓKÖRÖKET SEGÍTŐ CD

A CD bevezetője 2004

Tisztelt Pedagógusok, Kedves Diákok!

Ki ne ismerné azt az évről évre felvetődő kérdést: mit adjon elő a színjátszó kör, milyen darabokat, szövegeket használjunk fel a drámatanításhoz, az osztályszínpadok vetélkedőjén. Az új Nemzeti Alaptantervben különösen hangsúlyos szerepet kap a képességek, kompetenciák, a diákok kreativitásának fejlesztése, a különböző művészeti ágak, médiumok aktív megismerése.

Ebben szeretne segíteni a Fővárosi Közoktatásfejlesztési Közalapítvány, amikor olyan CD-t nyújt át ingyenesen minden budapesti oktatási intézmény számára, amely megkönnyíti a darabok kiválasztását.

A Közalapítvány kurátorai tudják (hogyan tudnák, hiszen számos pedagógus is tagja a testületnek, ezek közé tartozom magam is), hogy iskoláinkban milyen sok szellemi érték halmozódik fel folyamatosan, amelyet mindig csak egy szűkebb közösségnek, az adott iskola diákjainak, tanárainak és a szülőknek van módjuk megismerni. Ezért döntöttünk úgy, hogy pályázat formájában összegyűjtjük ezeket a szellemi javakat, és közkinccsé tesszük őket a pályázók és minden érintett egyetértésével.

A CD-n számos klasszikus és modern drámai és epikai mű átdolgozását találhatják meg a felhasználók előadásra alkalmas (adaptált) változatban. A kínálat széles skálán mozog. Az általános iskola felső tagozatától kezdve az érettségi előtt állókig minden korosztály számára nyújt választási lehetőséget.

Gyűjteményünk, kitűnő jogászaink hosszú és fáradtságos munkájának köszönhetően minden szempontból jogtiszt, így valamennyi iskola, kollégium, diákotthon használhatja a szövegeket oktatási célokra.

Ezúton szeretném megköszönni minden pályázó, szakértő, lektor, kurátor, jogász munkáját, akik lehetővé tették a kiadvány létrejöttét, és egyúttal kívánok minden pedagógusnak, diáknak jó munkát abban a reményben, hogy gyűjteményünk sok segítséget fog nyújtani valamennyiüknek,

a Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány nevében:

Kissné dr. Spira Veronika
magyartanár
a Közalapítvány kurátora

AZ EMLÉKEZÉS KULTÚRÁJA II.

AZ 1956-OS FORRADALOM HATÁSA A FŐVÁROSI KÖZÉPISKOLÁK EGYKORI DIÁKJAINAK SORSÁRA (1956-2009)

A FŐVÁROSI KÖZOKTATÁS-FEJLESZTÉSI KÖZALAPÍTVÁNY PÁLYÁZATA

A 2008/2009-ES TANÉRRE

Az összefoglalót készítette:
Dr. Spira Veronika
Kurátor
A projekt témafelelőse

A Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány kuratóriuma 2007-ben indította el **Az Emlékezés Kultúrája pályázatsorozatot**. Célja, hogy lehetőséget kínáljon a fővárosi iskolák diákjai és tanárai számára, hogy korszerű projektmunka keretében önálló kutatómunkát végezzenek, személyes tapasztalatokat szerezzenek a magyar történelem 20. századi eseményeiről. A pályázatok kapcsolódnak a diákok közvetlen környezetéhez, lakóhelyükhöz, iskolájukhoz, így a történelem olyan tényeivel ismerkedhetnek meg, amelyek azokon az utcákon, házakban, tantermekben történtek, ahol a mindennapjaikat élik. A történelem kilép a tankönyvek, szakkönyvek elvont világából, és segít átélhetőbbé tenni az ünnepek valódi tartalmát. A korszerű pedagógiai módszerek segítségével szerzett közvetlen tapasztalatok fejlesztik a diákok emlékezési kultúráját, és fontos részei lehetnek alakuló identitásuknak.

A pályázatsorozat első témája a holokauszt volt, amelyet a Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány Kuratóriuma a 2007/2008-as tanévre írt ki. A diákoknak olyan áldozatok pontos adatait kellett összegyűjteniük, akik iskolájuk vagy lakóhelyük közelében éltek. Az áldozatok neve, születési éve és haláluk körülményei egy-egy 10X10 cm-es emlékező macskakövet borító rézlapocskára kerültek fel, amelyeket az áldozatok utolsó, szabadon választott lakhelye előtti járda aszfaltjába helyeztek el. Az emlékező macskakövek egy hatalmas, **egész Európát behálózó emlékmű** részei, amelynek kigondolója és megalkotója Gunter Demnig német művész, aki 1993 óta készíti és helyezi el őket a helyi közösségek igényeit követve. 2008-ig már több mint 280 városban 13 ezernél is több követ illesztett a különböző települések házai elé. Köztük csak Berlinben 1 400-at, Hamburgban 1 800-at. A diákok munkájának eredményességét mutatja, hogy a 2008-ban és 2009-ben összesen 73 kö lerakásához elegendő adatot gyűjtöttek össze, amelyeket a művész el is helyezett, illetve 2009. június 27-én helyez el Budapest utcáin.

A pályázatsorozat második témája az 1956-os forradalom volt, amelyet a 2008/2009-es tanévre írt ki a Kuratórium. A diákok azt a feladatot kapták, hogy kutatassák fel a forradalom hatását **iskolájuk egykori diákjainak életére**, további sorsára az iskola irattárában, levéltárakban fellelhető anyagok, személyes találkozások, interjúk, megőrzött fényképek és más, a szemtanuktól gyűjtött dokumentumok alapján.

A pályázatot a főváros területén működő iskolák 10-13. évfolyamán tanító *tanárok számára* írta ki a kuratórium, akik vállalták, hogy 6-12 fős diákcsoportjukkal komplex tanórai és tanórán kívüli projektmunka keretében felkutatják egy 1956 szeptemberében iskolájukba (vagy a jogelőd iskolába) beiratkozott tetszés szerint kiválasztott osztály tanulójának életútját. Feldolgozzák a külföldre távozottak, fegyelmi eljárás következtében kizártak, más osztályba, iskolába áthelyezettek, büntetőeljárás alá vontak további sorsát, számba veszik az esetleges áldozatokat. Kutatásaik eredményét az iskola diák- és felnőtt közössége elé tárják időszaki **kiállítás és honlap** formájában.

A pályázók és diákjaik számára a Közalapítvány három alkalommal szervezett **továbbképzését**, amelyen kiváló szakemberek segítettek felfrissíteni, elsajátítani a programhoz szükséges pedagógiai, munkaszervezési ismereteket, kutatói módszereket (Eörsi László történész, Miklósi László történész, tanár, a Történelemtanárok Egyesületének elnöke). A pályázóknak dokumentálniuk kellett munkájukat, amelyet a Közalapítvány folyamatos monitoringnak vetett alá, a szakértők pedig mindvégig rendelkezésre álltak, ha tanácsra volt szükségük.

Az egyes kutatócsoportoknak lehetőségük nyílt egy-egy gála keretében (február, május) bemutatni munkájuk menetét, eredményeit. A pályázat 2009. május 31.-én zárul. Addigra valamennyi iskolában megnyílnak a dokumentumokat bemutató kiállítások, és elérhetők lesznek a honlapok is.

FÜGGELÉK:

A feltárt tények:

1.Kaeszy Gyula Szki

Egy halott áldozat

Egy 10 évre ítélt diák

Egy disszidált, később hazajött tanuló

Egy elbocsátott tanár

Három évfolyam névsorát tárták fel, 13 volt diák sorsát követték nyomon. Személyes kapcsolatba léptek 6-tal, ötnek az életben maradt családtagjaival találkoztak.

2.Arany János Szki

Egy halott áldozat

Egy bebörtönzött, volt Corvin-közi „pesti srác”, aki a kiállítás megnyitásán is jelen volt.

Osztálytalálkozót szerveztek. Ez volt az első az iskola elvégzése óta. Vidékről is feljöttek, akik életben vannak.

A kiállítás szép tárlókban sok korabeli fényképet, dokumentumot mutat be, amelyeket a volt diákok adományoztak a projekt résztvevőinek, az iskolának.

MEGHÍVÓ

**A Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány Kuratóriuma meghívja
Önt**

AZ EMLÉKEZÉS KULTÚRÁJA II.

**AZ 1956-OS FORRADALOM HATÁSA
A FŐVÁROSI KÖZÉPISKOLÁK EGYKORI DIÁKJAINAK SORSÁRA
(1956-2009)**

témájú, a 2008/2009. tanévre kiírt pályázat győzteseinek munkáját összegező

GÁLÁRA

**Helyszín: Közgazdasági Politechnikum színházterme
Budapest, IX. Vendel u. 3.**

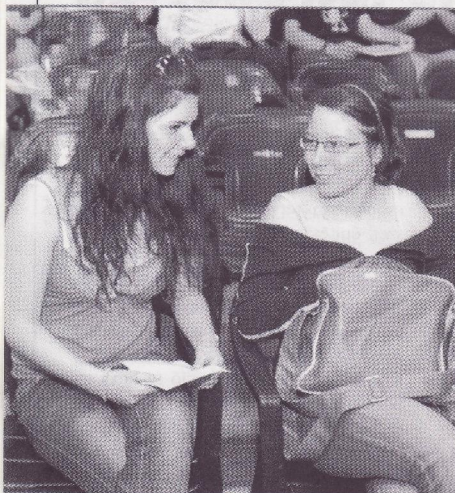
Ideje: 2009. május 18. hétfő 15 óra

Résztvevők:

- **Közgazdasági Politechnikum és Gimnázium**
Projektvezető tanár: Szász Katalin
- **Arany J. Épületgépészeti SZKI és Szakiskola**
Projektvezető tanár: Gombkötő Csaba
- **Giorgio Perlasca Kereskedelmi SZKI**
Projektvezető tanár: Molnár Emese Nikolett
- **Vörösmarty Mihály Gimnázium**
Projektvezető tanár: Szőnyi László Gyula
- **ELTE Trefort Á. Gyakorlóiskola**
Projektvezető tanár: Csapodi Zoltán
- **Corvin Mátyás Gimnázium és SZKI**
Projektvezető tanár: Boros Tamás
- **Kaeszy Gyula Faipari SZKI és Szakiskola**
Projektvezető tanár: Baranyai Tibor
- **Újpesti Két Tanítási Nyelvű Műszaki SZKI és Gimnázium**
Projektvezető tanár: Braun Éva

Az 1956-os forradalom hatása a

A mai középiskolások számára távoli történelmi esemény az 1956-os forradalom, ugyanakkor ez ma is élő emberek jelentős hányadánál személyes élmény. A Fővárosi Közsoktatás-fejlesztési Közalapítvány kuratóriuma 2007-ben indította el „Az Emlékezés Kultúrája” című pályázatsorozatot, amely lehetőséget kínál fővárosi középiskolák diákjai és tanárai számára, hogy korszerű projektmunka keretében önálló kutatómunkát végezzenek a magyar történelem XX. századi eseményeiről, amelyekről ma személyes találkozások, interjúk révén még sok minden megtudható.

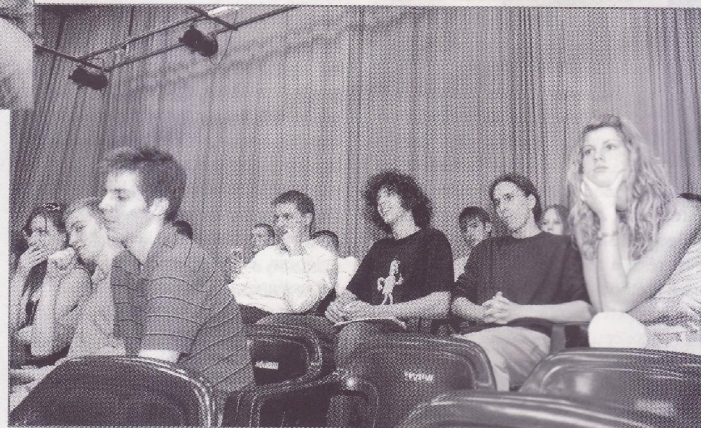

szakemberek (Eörsi László történész, Miklósi László történész, a Történelemtanárok Egyesületének elnöke) segítettek a felkészülésben. A kutatások eredményét egy kiállításon, illetve honlapjukon mutatták be a nagyközönségnek. A kutató csoportok (Közgazdasági Politechnikum és Gimnázium, Arany János Épületgépészeti Szakközépiskola és Szakiskola, Giorgio Perlasca Kereskedelmi Szakközépiskola, Vörösmarty Mihály Gimnázium, ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola, Corvin Mátyás Gimnázium és Szakközépiskola, Kaesz

kezett erre a pályázatra, mert iskolájuk történelemprogramja is abból indul ki, hogy a történelem tanítása nem csak történelemtanórokon keresztül történhet. Fontosnak tartják, hogy a jelen történetírása és a mindennapok története is beépüljön az ismeretek közé. A gyerekek rendszeresen önálló kutatással vesznek részt a tanulásban, és ebben a programban is módjuk nyílt erre. A kiindulás rettentő nehéz volt, mert az iskola nem jogutódja az 1956-ban működő intézménynek, ezért előbb azt kellett megtalálni. Hirdetéseket adtak fel újságokban, és közösségi oldalakon kerestek régi diákokat. A jogutód megtalálása után levéltárban kutakodtak, és akkor döntöttek arról, hogy melyik osztályt választják projektjük célcsoportjának. Egy '57 tavaszán érettségiző osztály után kezdtek nyomozni. Akiiket megtaláltak, nagyon kedvesek, közreműködők voltak. A gyerekek, akik könnyedén megtalálták a hangot az idős emberekkel, 6-8 órányi videoanyagot vettek fel, és sok írott interjút készítettek. Nem nagyon találtak szabadságharcos felkelőt, egy fiú volt, aki részt vett a harcokban, és néhányan, akik lelkesedtek a forradalomért. Az

Az idei tanév témája az 1956-os forradalom volt. A diákok azt a feladatot kapták, hogy kutassák fel, milyen hatással volt a forradalom iskolájuk egykori diákjainak életére. A téma feldolgozása iskolai irattárakban, levéltárakban folyt, de segítettek munkájukat a megőrzött fényképek és más dokumentumok, tárgyak is.

A pályázatot a fővárosi középiskolák 10-13. évfolyamán tanító tanárok számára írta ki a kuratórium. A pedagógusok 6-12 főt maguk köré gyűjtve komplex tanórai és tanórán kívüli projektmunka keretében kutatták, hogy iskolájukban vagy annak jogelődjében az 1956 szeptemberében beiratkozott, tetszés szerint kiválasztott osztály tanulóinak miként alakult a sorsa. Megnézték, hogy közvetlenül részt vettek-e a forradalomban, kizártak-e valakit az iskolából, elhagyták-e az országot, áthelyezték-e valakit más iskolába, voltak-e áldozatok. A pályázók és diákjaik számára a közalapítvány három alkalommal szervezett továbbképzést, ahol

Gyula Faipari Szakközépiskola és Szakiskola és az Újpesti Két Tanítási Nyelvű Műszaki Szakközépiskola és Gimnázium) május elején egy gála keretében mutatták be egymásnak munkájukat.

A rendezvénynek helyet adó Közgazdasági Politechnikum és Gimnázium projektvezető tanára Szász Katalin. Elmondta: azért jelent-

esetek többségében az foglalkoztatta őket, hogyan fognak érettségizni, kik a barátjaik, hova járnak fagyizni. Természetes, hogy az akkori tizenévesek éppúgy nem politizáltak, mint ahogy a maiakat is inkább a saját életük kérdései foglalkoztatják, viszont a forradalom eseményei őket is fellelkesítették.

A kutató csoport tagjai önkéntesekből kerültek ki, olyanok, akik szeretik a történelmet, és szeretnek együtt dolgozni, sze-

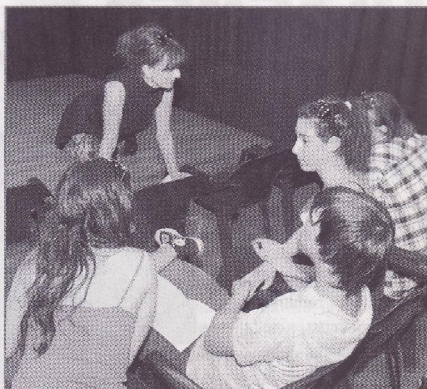

fővárosi diákok sorsára

retnek filmet készíteni, vagy szenvedélyes honlapkészítők, és nem csak a jó tanulók. A tanárnő hangsúlyozta: érdekes volt látni, ahogy a személyes vallomások megrendítették ezeket a kamasz fiatalokat, és ahogy szívesen fogadták az életvezetési tanácsokat a valamikori tinédzserektől – a mai az öreguraktól, hölgyektől.

Tulajdonképpen ezeket az érzéseket fogalmazta meg az egyik 11. évfolyamos diák résztvevő is, Bodor Panna.

– Azért jelentkeztem, mert nagyon jó tanárunk van, ő kérte segítségünket, és egyértelmű volt tehát, hogy megyek. Egyébként pedig szeretem a történelmet. A legérdekesebbek számomra a személyes találkozók voltak, ahol kiderült, hogyan zajlottak a mindennapok, hogyan szerettek kenyeret, menyire féltek. Annak mindenki örült, hogy

nem volt tanítás, de az érettségi miatt azért volt bennünk feszültség. Itt a politechnikumban gyakran végzünk csoportmunkát, összeszokott társaság vagyunk, így nem volt nehéz felosztani a munkát egymás között.

Az Arany János Épületgépészeti Szakközépiskola csoportja sokáig teljesen eredmény nélkül kutatott, mikor egy vé-

letlen találkozás kapcsán ráakadtak egy egykori diákra. Akkor tudták csak elindítani kutatásaikat. Egy halott áldozatra bukkantak, akiről a *Szent István Kórház* dokumentációjában, halotti anyakönyvi kivonatokban tudtak meg adatokat. Ezek szerint Kovács Gyula 1956. október 23-án hunyt el. A tanulóknak lehetősége nyílt arra, hogy a nővérével interjút készítsenek. Kutatásuk másik érdekesebb alakja, egy bebörtönzött „Corvin-közi fiú”, aki a szervezett osztálytalálkozón jelen is volt. A diákok prezentációjukban elmondták: nagyon érdekes volt megtudni, milyen volt az iskolai élet akkor, azt, hogy szénnel, fával fűtöttek, külön tanultak a fiúk és a lányok stb.

A program elsődleges célja, hogy a pályázat kapcsolódjon a diákok közvetlen környezetéhez, lakóhelyükhöz, iskolájukhoz, így a történelem olyan tényeivel ismerkedhetnek meg, amelyek azokon az utcákon, házakban, tantermekben történtek, ahol a mai diákok mindennapjaikat élik. A történelem a kutatások során kilép a tankönyvek lapjaírói és átéltetőbbé teszi a múltat.

(Cikkünk a Fővárosi Oktatásért Közalapítvány támogatásával készült.)

–st–

Tetták Eszter felvétel

EMLEKZÉS

A tárlóban egy töltényhüvely – és sok élet

Rendhagyó kiállítás megnyitójára invitált a meghívó, a Kaesz Gyula Faipari Szakközépiskola és Szakiskolába. Baranyai Tibor történelemtanár és az iskola tíz tanulója az 1956/1957-es évben tanuló bútorasztalos osztály történetén keresztül mutatták be a forradalmi időszak tárgyi ereklyéit, érzékeltették a kor hangulatát.

A hajdani 29-ből 6 diákot találtak meg, s 8-ról biztosan tudják, hogy már nincsenek közöttünk. A felkutatott tanulók közül 4-en eljöttek, sőt egy diák édesanyja, s egy másik özvegye is ellátogatott a zuglói tanintézetbe, hogy végigböngésszék a megsárgult fényképeket, az egykori naplót és leckekönyveket.

– Ugye látta a tárlóban a töltényhüvelyt?

– kérdi kisírt

szemmel Rózsahegyi Károly
édesanyja. – Az iskolának adtam
ezt a szomorú ereklyét,
amely kioltotta a fiam életét. Ő
már nem tudta megszerezni a
szakmunkás-bizonyítványt.

A 97 esztendősen néni visszaemlékezik
a vészterhes időre.

Arra a napra, amikor gyermeke
lelkesülten, egy új élet reményében
indult az utcára. De
nem tért haza... Hat gyermeket
nevelt fel, Károly kezdte a
sort, s mára már csak két lánya
maradt.

– Szomorkásan telnek a napjaim.

Tudja, egy anyának kimondhatatlan
fájdalom, ha elveszíti

a gyermekeit. De meglátni
ezt a kiállítást – nekem felejthetetlen
élmény.

– Milyen volt az egykori
M.T.H. 18. számú Intézet? Bevallom,
nem volt nagyon rendezett
iskola. De a tanárai kitűnőek
voltak. Imádtam oda járni

– meséli Keil Elemér egykori
diák. – Amikor telefonon megkeresett
a jogutód iskola történelemtanára
nagyon megörültem,
s rögtön azt fontolgattam,
hogyan tudnék segíteni a megemlékezésben.

Adtam néhány
korabeli rekvizitumot, s miután
ez a szakmám, elvállaltam a
kiállítás kivitelezését.

– Én is „beszálltam” a kiállításba.
Miután nem távolodtam
el a faipartól, díszdobozokat
készítetek, néhány zsűrizett

munkámat elhoztam a tárlatra
– fűzi hozzá Palleti József iparművész.

Meghatódottan mesél

Herendi Ödön osztályfőnökről,
de a szigorú mesterekről is.

– A mi generációnk megtanulta
a szakmát, megállta a helyét az
életben.

Az egykori diákok boldogan
elevenítik fel a régmúltat, élővé
válík a történelem.

– A pályázat az emlékezés
kultúrájáról szól – mondja a
projekt vezetője, Baranyai Tibor.

– Tavaly a Holocaust volt
a téma, az idén 1956. Én már
régóta foglalkozom ezzel az
időszakkal. Az iskola irattárában
megtaláltam a régi naplót, s
ezzel már nekikezdhattunk a
nyomozásnak. Kiderült például,
hogy az osztálynak van egy
hősi halottja, egy diák harcolt a
forradalomban, amiért 10 év
börtönre ítélték, de lett közülük
országos hírű vállalkozó és
művész is.

– Hogyan reagáltak mindekre
a mostani diákok?

– Megérintette őket ez a
kutatás. Ahogy kibontakoztak
az életutak, úgy lett egyre
nagyobb a munkakedvük, felnőttek
ehhez a szellemi kihíváshoz.

Dunay Csilla

**A projekt mentora a Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány kurátora dr. Spira
Veronika**

Az Arany János Két Tanítási Nyelvű Műszaki Szakközépiskola, Gimnázium és Szakiskola emlékező honlapja

Az iskolai kiállítás képei:

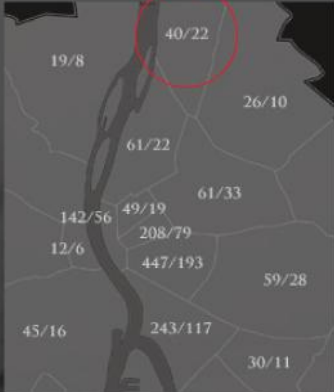

A honlapon fotók, Az
iskolai kiállítás tárlói,
képei, videók, interjúk,
pályázati beszámoló:
<http://www.fkfk.hu/html/egyeb/56esemeny/aranyjanos/index.htm>

Az Újpesti Két Tanítási Nyelvű Műszaki Szakközépiskola, Gimnázium és Szakiskola pályázati honlapja:

<http://www.fkfk.hu/html/egyeb/56esemeny/ujpest/index.html>

Az Árpád Úton halt meg:

Nagy József Attila
Szabó Károly R. Szabó Károly
Mátravölgyi Ede*
Ott Katalin
Torma László
Balogh László
Halla Istvánné Seres Margit

A Baross utcában:

Bognár Ferenc B. Sándor
Karácsony Károly
Merk László

A Szt. István téren:

Liska János László
Gyagyovszky Mihály
Izsold Pál András

Életüket adták még Újpesten:

Kerekes Ferenc
Szénási János
Kosztolányi Béla
Kokas Gyula
Linke Fülöp
Csendes Imre Ferenc
Kassai Imre Károlyné Tösér Ilona
Nagy József
Nagy Ferenc
Burián Gusztávné Baráth Márta
Venczel János
Parti Mihály
Főző János
Tersach Gusztáv Alfréd
Antal József

A Nyár utcában életét veszttette:

Móricz Imre
Fekete József
Morvai Gyula
Fakó László
Ürögi János István
Papp László
Németh László
Litanszki Levente
Hunyadi János
Szalai József
Cserkó János
Gombkötő Mihályné Toldi Rozália